

quorum affectus per huiusmodi vanitates viciatur. quia sicut aurum habere non est viciū sed auri cupiditas. sic habere cultellum vel aliam rem non est viciū sed appetitus inordinatus illarum rerum est viciū. **U**n̄ beatus bernardus? Non multū distat quicūq; substantia vilis vel p̄ciosa requiratur. dūmodo eque liter sit corruptus affectus non cultelli viciū est sed cultelli appetitus. nec aurum viciū est. seruari cupiditas hec Bernardus. **U**nde quilibet religiosus nūc vigilare debet vt non solū sit pauper habitu sed etiam spiritu omnē cupiditatē quarūcūq; rerū a se excludendo vt regnū celoz assequi valeat. a domino repromissus. Sic igitur habemus de p̄emptu mundi et de virtute paupertatis.

Filius

Habita nunc informatōe de p̄emptu mundi et de virtute paupertatis. que iam virtus sequatur paupertatem de hoc cupio edoceri

Capitulum X Pater G

Sobrietas debes quod

post p̄emptū mundi seu paupertatem sequitur virtus sobrietatis quia qui pauper est in rebus. sobrius ē in victu. nam inopes p̄pter defectum facultatum alimenta delicata et superflua habere non possunt et ideo sobrie viuunt. maxime t̄m̄ hi hoc faciunt. q̄ p̄pter crisi amorem diuicias seculi p̄tulerunt. **N**otandū autē q̄ sobrietas est virtus. qua corporis alimenta cū moderatōe admittim̄ in cibo potu et somno. **S**umit̄ etiā pro moderamine ab omni superfluitate. et in r̄p̄ancia mentis et corporis. vñ dicit̄. **S**obria mēs et sobrius sensus. sed prout accipitur pro restrictiōe alimentorum. illa est q̄ et p̄sonia vel abstinencia dicitur. et opponitur vicio gulae vel castimari

gie. que est ventris ingluuies. **E**st autem sobrietas alia medicine. alia auaricie. alia ypocrisis. alia paupertatis. alia religiositaris. medicinalis fit p̄pter sanitatem corporis p̄seruandas vel recuperandā. **A**uaricie. ad p̄cendū expēsis. ypocrisis pro humana laude paupertatis p̄ necessitate pecunie. religiositaris vero pro virtute obrinenda. p̄ vicio calcādo. p̄ penitencia agēda. p̄ edificatōe primorum. p̄ gloria eterna p̄merenda. pro arduo intellectu in sapientia inquirenda. naz sicut fenestra obstructa lino. obrenedrat̄. vt sepe videmus. sic p̄ sup̄habūdātiā intellectus obscuratur. p̄pter quod sobrietas est p̄eligenda. **S**obrietas autē sicut omnis virtus tunc solū est coram deo meritoria. si p̄pter deum principa liter fiat et p̄m̄ deum. **E**t **N**otandus q̄ homo interior debet regere hominem exteriorē id est corpus p̄prium et sic debet ei p̄uidere prudenter vt necessaria p̄uideat nec aliquid superflui impendat vt nō deficiat ante tempus et penuria vel labore nec lasciuiat et habundancia et quiete. **D**eber autē intentio hominis sollicitate circa studium sobrietatis et discretiōis inuigilare. quia non p̄pter corpus anima est creata. s̄ corpus p̄pter animam. vt illi seruiat et cooperetur ad p̄fectum salutis et virtutis. anima vero p̄pter deum creata est. vt ei inhereat et inhx̄ēdo suauitate ipsius fruatur. et in fruendo sit beata. **E**t sciendum q̄ sobrietas in tribus consistit viciis in quantitate qualitate et modo. **I**n qualitate vt nō delicata et p̄ciosa et sumptuosa requirat s̄ simplicia quibus valeat sustentari natura nō irritari et que de facili possunt haberi. **I**n quātitate vt nō nimis nec sepius q̄ decet sed tēperate vt sit refectio corporis non onus. **I**n modo vt nō ipse

tunc requiratur nec impetuose aut in discipline et inordinate sumat sed moderate mature et religiose ut decem monachos et religiosos. **R** Et Notandum quod ad seruandam sobrietatem multum valet ieiunium. quod virtus ieiunij valde est diligenda quod saluti hominis est multum proficua nam per ieiunium peccata remittuntur. pena eterna euaditur et gratia a domino promeretur. Unde dicit beatus Bernardus Bonum et salutare est ieiunium quo redimuntur eterna supplicia. dum redimunt peccata et non solum est absolutio peccatorum. sed extirpationis vitiorum et non solum obtinet veniam sed meretur gratiam. non solum delet peccata preterita. que commisit sed et repellit futura. que committere poterat. hanc Bernardus. **I** Nam virtus abstinentie carnem spiritui subicit ardorem libidinis refrenat et extinguit. cogitationes prauas remouet. et bonas ingerit. et cor contritum et humiliatum facit. De hoc dicit Augustinus. Ieiunium purgat mentem et subleuat. carnem spiritui subicit. cor facit contritum et humiliatum. superbia nebulas dispergit libidinum ardorem extinguit. castitatis vero lumen accendit. Dicit et de eodem prosperus. Temperantia facit abstinentem a peccato. sobrius. moderatum. pudicum. tacitum. et verecundum. hanc virtus si in anima habitat libidines frenat. affectus malos tergit. desideria sancta multiplicat viciosa castigat. omnia in terra nos confusa ordinat. cogitationes prauas remouet. sanctas infert. ignem libidinosam voluptatis extinguit mentem tranquillare placitam promittit. et semper totam ab omniviciis tempestate defendit. hanc prosperus. Qui igitur vult vincere incertum carnis. et temperantem diuesem diaboli. abstinentie ac ieiunij inficere debet quod dyabolus gulosus ac lux

uriosus aggreditur et oppugnat. ieiunium res vero fugit et pertimescit. Unde beatus Augustinus. Castra enim sunt ieiunia christianis. que eos a dyabolica impugnatione defendunt. Durus igitur quidem est christiano ieiunium inexpugnabile dyabolo. intransgressibile inimico. Quis enim vnquam christianorum ieiunando captus est. quis sobrius victus est. tumulentum aggreditur dyabolus. luxuriosum oppugnat inimicus. vbi autem ieiunium viderit fugit. metuit. pertimescit. terrefactus pallores. debilitatur mediocriter debilitate quod infirmitas christianorum fortitudo est. tunc est fortis infirmitas. quoniam caro tabescit ieiunans. anima puritate pinguescit. quantum enim illi ciborum succus subtrahitur. tantum huic iusticie virtus augetur. Tunc igitur homo inbecillus quidem est ad secularia opera. sed fortis est ad diuina hanc Augustinus. Et sanctus dicitur prosperus ardentes dyaboli sagitte. ieiuniorum ac vigiliarum frigore restringende sunt. De abstinentia etiam dicit sic sydomus Abstinentia vitam prolongat. castitatem conseruat. deum placat demones expugnat. intellectum illuminat. mentem corroborat vicia domat. carnem exuperat. cor ipsum in dei amorem pertrahit et inflamat. hanc sydomus. Unde saturato ventre lux diuina videri non potest quod radii gratie dei non infunditur. nisi abstinentibus et castis hominibus nam amor diuinus in sobria et casta corda et corpora se ingerit et totaliter infundit. Unde dicit damascenus. Sane nobis abstinentia inducitur. nam saturato ventre lux diuina nequaquam cernitur. Et beatus Dionysius. Nulli prius lucet diuinus radius. nisi abstinentia quis fuerit et castitate preeditus. Et beatus Ambrosius. per abstinentiam lux celica menti ingruit. dulcedo dei influat. amor diuinus se ingerit sapor supernus se inserit. toraque diuinitas se imer

git. Et secundū dictū beati bern. **U**bi
curiosa ciboꝝ diuersitas. celestis paĩs
deserit mētē. p̄pterea abstinentia ⁊ iei
unium multum sunt amanda q̄z inici
um sunt spiritualis certaminis ⁊ splē
doꝝ castitatis ac mater oratōis. nec va
let a ꝑcupiscentia mala seduci. q̄ cor
pus suum ꝑ discretū ieiunium castigat
De hoc dicit ysaac abbas. Ieiunium
est ꝑceptio omnis virtutis. ⁊ iniciuz
certaminis. ⁊ corona prinētiū. splen
doꝝ castitatis. principiū vie cristiāni
tatis. ⁊ mater oratōis. sicut imitatur
sanos oculos desiderū lucis. ita seq̄t
ieiunium. q̄d cum discretōe fit desiderū
orationis. cū sigillum ieiunij supponit̄
ori hominis in ꝑpunctōe meditat̄.
et cor eius ꝑducit fructus oratōis. et
male cogitatōes longe plōngāt̄ ab
ipso. et ꝑcupiscentiā ⁊ inanium col
loquioꝝ ē inimicus. nūq̄ vidit aliq̄s
ieiunantem cū discretione a mala con
cupiscentia redactū in seruitutem. **I**te
ysaac abbas. **E**t notādū. ꝑt dicit ihe
ronimus. q̄ ieiunio passiones corpo
ris. oratione vero sanande sunt pestes
mentis. **I**ste etiam virtutes vicij iei
unium ⁊ oratio sibi inuicem suffragant̄
nam ieiunium orationi deuotionem ꝑre
stat. oratio vero iꝑetrat ieiunandi vir
tutem. **U**nde dicit beatus ber. Ieiuni
um orationi deuotōne ⁊ fidutiā donat
oratio virtutem iꝑetrat ieiunandi ⁊
ieiunium gratiam meretur orandi.
Ieiunium orationē roborat. **O**ratio
sanctificat ieiunium ⁊ representat domi
no. **S**i Ieiunium aut̄ laudabile est
sic scribitur a beato iheronimo. **S**int
pura casta simplicia ⁊ non sup̄sticiosa
ieiunia. pura vt ieiunās sit absq̄ mor
tali peccato. casta vt bona itētiōe s̄nt
simplicia vt non querāt̄ delit̄ie. **B**rē
est ieiunium bonuz. melius ⁊ optimū
Bonum est quod fit cū caritate ad sa

tisfaciendū ꝑ peccatis. **M**elius q̄d fit
ad honorem dei ⁊ ꝑimi vtilitatez. vt
videlicet cōtumeliā dei in suo corpore
vindicer. et pauperibz tribuat q̄d sibi
subtrahit. **O**ptimū ieiunium est quod
homo ex vna parte abstinet. ⁊ ex alia
parte bona agere nō cessat. et etiam a
vicij se continet. **U**nde dicit yfidor
us. **H**oc est ꝑfectum et rationabili
le ieiunium quando noster homo exte
rior ieiunat. ⁊ interior orat. **E**t beatus
Jeronimus. **T**unc ꝑreclara est ap̄ te
um abstinentia corporis. cū animus ie
iunat a vicij. **Q**uid ꝑdeest extenua
ri corpus abstinentia. cum animus in
tumescit superbia. **I**te iheronimus
Et notādū q̄ quamuis corpus
abstinentia fit affligendum nō tamen
est conterendum. modus em̄ in omni
bus est habendus. **U**nde cura carnis
habenda est. sed non in desiderij. et
go siue comedamus siue bibamus si
ue aliud quid facimus. omnia in no
mine domini facere studeamus. ⁊ hoc
soprie sancte ⁊ religiose ac sobrie. q̄ ꝑsi
sobrium cibū sequitur etiam sobrius
sompnus. ⁊ talis salubris obseruantia
multū valet ꝑ religiosis ⁊ sanctum or
dinem ꝑsentibz. **D**e hoc beatus ber.
in epistola ad carthuf. **A**ffligendum ē
aliquando corpus. sed non conteren
dum quia modus in omnibz habendū
est. ꝑpter quod ad modicum sed nō in
concupiscentij cura carnis agenda ē
Agenda nō est sobrie ⁊ cuz quadā spi
rituali disciplina. vt neq̄ i modo evi
neq̄ in qualitate neq̄ in quātitate ap
pareat aliquid. quod nō deceat seruis
dei nō solū in hoc s̄ ⁊ omnē vitam no
strā. quāuis hominibz occultā exhibet̄
re delemus sanctā ⁊ honestā omnē con
uersatōz nostrā. sanctis angelis ꝑspic
cabilē agere. ⁊ delectabilē. quāuis in
ter domesticos parietes inclusam. **E**t

ue ergo p̄medamus fide bibamus si
ue aliud quid facimus omnia in nomi
ne domini facim? pie sancte ac religio
se. Si māducas mēsaꝝ tuā p̄ se satis
sobriam sobrietatē tua p̄ornet. ⁊ cum
māducas neq̄q̄ torus māduces. sꝫ cor
pore tuo suā refectio nez procurante.
mens nō omnino suam negligat sꝫ de
memoria suauitatis dñi vel scriptura
rum aliquid qd̄ etiā pascat meditādo
vel saltē memorādo secum ruminet ⁊
digerat ⁊ ip̄a necessitas nō secularitez
non carnaliter expleat sed sicut decet
monachū. sicut p̄uenit seruo dei. nam
etiam ad sanitatē corp̄is cibus quam
to honestius ⁊ ordinarius ingerit. rā
to facilius ⁊ salubrius digerit. **Ob**
seruandus est ergo sumēdi modus. vt
non effūdāt qui comedat inā suā su
per cibū p̄ueniendo tempus. nec ante
horā. **Qualitas** q̄ quelibet vrit̄ p̄mu
ritas scatermitatis. excepta causa ma
nifeste infirmitatis. **De condimētis**
vero sufficit obsecro vt p̄mestibiles si
ant cibi nostri. ⁊ nō p̄cupiscibiles vel
delectabiles. sufficit em̄ p̄cupiscentie
malitia sua. que vix ant nullo modo p̄
trāsire p̄t ad finē explende necessita
tis. nisi p̄ viam quātecūq̄ delectatōis
Deide sicut de cibo sic ⁊ de somno di
cendū est. **Cave** inq̄ si p̄tes serue dei
ne rurus aliq̄n obdormias. ne sit som
nus tuus nō requies lassī sed sepulru
ra corp̄is suffocari. nō reparatio sꝫ extic
tio spiritus tui. **Arurus** ergo i somnū
semper aliquid defer tecuz in memo
ria vel cogitatōe in qua placite obdor
mias quod nōnūq̄ etiā sommare iu
uet. quod etiā euigilatē te excipiēs in
starum besterne intentōis restitnat. sic
tibi nox sicut dies illuminabit ⁊ nox
illuminatio tua in delictis tuis. placī
te obdormias ⁊ in pace requiesces fa
cile euigilabis ⁊ surgens facilis ⁊ a

gilis eris ad redeūdū in ioyā nō tot
discessisti. sobriū em̄ cibū sobriūq̄ sen
sum sequit̄ sobrius somnus **De quo**
post congruā quietē facile sensus corp̄
poris ⁊ mentis etiocare. ⁊ quasi ser
uos domus patri familias ad opa ne
cessaria spiritui suscitare ⁊ remittere.
Sic em̄ prudēs anī ⁊ deo dedit̄ habe
re se vꝫ in p̄scia sua. sicut prudēs pa
ter familias i domo sua. nō habeat mu
lierem litigiosam carnē suā sꝫ ad so
brietatem morigeratā ⁊ assuefactā ad
obediētā ⁊ ad laborē paratā vbiq̄ in
stitutam. ⁊ esurire ⁊ faciare. ⁊ habund
dare ⁊ penuriā pati. hēat sēs exterior
res nō duces sꝫ fūietes **Interiores** so
brios ⁊ efficaces habeat omnīo domū
suam vel familiā cogitatōnū suaruz sic
ordinatā vt dicat huic vate ⁊ vadat. ⁊
alij veni ⁊ veniat ⁊ seruo suo corpi suo
fac hoc ⁊ faciat absq̄ p̄tradictōe. **Qui**
sic semetip̄s regit ⁊ ordinat in p̄scien
tia sua. bñ stat. lxxv. **Sciē**
dū etiā q̄ necessaria ē pugna p̄tra gul
lā ⁊ delectatōz ciboz. ne surrepat **Uñ**
sic ad alimēta accedēdū ē sicut ad me
dicamēta. **Et tñ** cū salutis causa corp̄
pus reficit̄. adiungit se in ipso esu pe
riculosa quedā iocūditas ⁊ inordina
ta delectatio. ⁊ homo excedit mēsurā
necessitatis. p̄pter ānerā voluptatem.
nā qd̄ necessitate satis iā esset. delecta
tōi pax ē. **Uñ** etiā tenori ⁊ sancti viri
cū reficiūt corpus extra mēsurā neces
sitaris nōnūq̄ in cibo vel potu rapiūt
Ista p̄memorat bea. **Aug.** in libro cō
fessionū quasi gemēdo sic di. **Refici**
mus dñe de? quottidianas ruinas corp̄
poris edendo ⁊ bibēdo. priusq̄ escas
⁊ ventrē destruas. cū occideris indigē
tiā meā facieate mirifica ⁊ corruptibili
le hoc indueris corrupōe sempiterna
Tunc aut̄ suavis est mibi necessitas.
et aduersus istam necessitatē pugno.

ne capiat. et quotidianum bellum gero
in ieiunijs sepius in seruitute redigens
corp^{us} meum. et dolores me voluptate pel
luntur. nam fames et sitis quidem volo
res sunt. videntur et sicut lebris necant. ni
si alim^{en}tor^{um} medicina succurrat que quam
presto est ex solatio muner^{um} tuorum in quibus
nostre infirmitati celum et terra et
aque seruiunt. calamitates delicie vo
cantur hoc me docuisti ut quemadmodum
medicamenta sic alimenta sumpturus
accedam. sed dum ad quietem facieraris
ex indulgentie molestia transeo in ip
su transitu insidias mihi laqueos cupi
scitiae. ipse enim transitus voluptas est et
non est altius quam transire quam quo transire
cogit necessitas. Et cum salus sit tam ede
di quam bibendi. adiungit se tamquam pedisse
qua periculosa iocunditas et plerumque si
ire conatur. ut eius causa fiat quod salutis
causa me faceret vel dico vel volo. nec in
dem modus vtriusque est. nam quod salutis
satis est. delectatio parum est. et sepe in
certum fit. vtrum adhuc necessaria cor
poris cura subsidium perat. an voluntas
cupidatis fallacia ministerium suppe
rat. ad hoc incertum hylarescit infelix a
nima. et in eo preparat excusationis patro
cinium gaudens non apparere. quid satis
sit moderatio vilitudinis. ut obruta
salutis obumbrat negocium pietatis
voluptas. his temperationibus quotidie co
nor resistere. et iuoco dexteram tuam ad sa
lutem meam. et ad te refero estus in eos. quia
pro filium mihi de hac re non dicitur. au
dio vocem iubentis dei mei. Non graue est
corda vestra in crapula et ebrietate.
Ebrietas est longe a me. miseraberis
ne appropinquet mihi. Crapula autem non
numquam surripit seruo tuo. miseraberis ut
longe fiat a me. nemo potest esse pertinens
nisi tu dederis. Conforta me ut possim.
Audio quaedam rogantem. Aufer a me
inquit cupias ventris vnum oportet san

cte deus meus te dare. cum sit quod imper
as fieri. Et in his temperationibus positus
certo quotidie aduersus concupiscentiam
manducandi et bibendi. non est enim quod semel
proscidere ulterius non attingere deceat
nam itaque fremi gutturis et para laxatio
ne et restrictio tenende sunt. Et quis
est dominus qui non rapit aliquantulum ex
tra metas necessitatis. quisque est. ma
gnus est. magnificet nomen tuum. Ego
autem non sum quia homo peccator sum
sed ego magnifico nomen tuum et inter
pellat te pro peccatis meis qui vicit secu
lum numerans me inter firma membra
corporis sui. quia imperfectus est? videntur
oculi tui et in libro tuo omnes scriben
tur. De illecebra odorum non sat ago mi
tis cum absunt non equiro. cum affunt non
responso paratus eis. etiam semper carete
ita mihi videntur forsitan fallor. sunt enim
et iste plangere de tenebris. in quibus me la
ter facultas mea. que in me est. ut ani
mus meus de viciis suis ipse se interro
gans. non facile sibi credendum existi
met. quia et quod inest plerumque occultum est
nisi experientia manifestaret. et nemo
securus esse debet in ista vita. que tota
temptatio nominatur. hec Augustinus.
Unde studiose debent iugulare
religiosi ut cum sumunt alimenta. ne
mimietate ciborum obuantur. quia non
prodest ieiunium. vbi mimia facietas
ventris fuerit subsecuta. vnde Psal
mus. Non reputanda est abstinentia.
quam facietas ventris fuerit subsecu
ta. Dicitur de eodem in quodam ser
mone sic. nihil prodest tota die loqui tract
isse ieiunium si postea ciborum mimietate
te obruat illico mens repleta torpe
scit. et irrigata corporis nostri terra spi
nas libidinum germinabit. Sit ergo
temperatus cibus. et nonquam venter
mimium repletus. et plus semper de ci
bo cordis quam de cibo corporis cogitet

mus q; intus in homine interiori facti sumus ad ymaginē dei. in corpe autem de limo terre facti sumus. **N**otā dum etiā q; facile esset sobrie et secundum naturam viuere. ad iuncto tñ condimento diuine gratie si nostra carnalitas et fragilitas admitteret. **U**ñ bea. **B**er. Facilius quippe et delectabile esset ad iuncto amoris dei condimento secundū naturā viuere. si insania nostra nos pmitteret. **H**ec bern. **E**t sciendū q; sobrietas ad multū utilis est primo em̄ valet ad satisfactionē p peccatis ut sicut corpis voluptate peccauimus ita castigatōe em̄ demus. **I**tem valet ad carnis lasciuā reprimēdam ut que impinguata insolens facta est. macerata discat spiritui obedire. **I**tem valet ad multarū virtutū abilitationē. **S**obrius em̄ agilius est ad bonū et castior. cauior in lingua. pmprior ad deuotionē et purior in affectu. **I**tem valet ad sapiētīā inquirēdam. q; magis sensum vigilē facit subtilē. et memoriam tenacē. **I**tem valet ad aliorū edificatōz. qui cū exteriora vident orōdinata et tpa p̄ciunt quid de interioribz estimēt que nō vident. **I**tem valet ad meritū glorie recte p seip̄a q; p virtutibz sibi cōnexis. q; quo magis hic nobis de voluptate subtrahimus eo magis et hic spiritualibz et illic celestibz delicijs habundamus. **C**onsiderādum etiā est q; tres sūt gradus sobrietatis. **P**rimus eē pōt a crapula et ebrietate cauere. et debita tpa et horas in p̄medendo subire. ne ieiunia statuta leuiter frāgāt vel tpe icōgruo epulis et poribz temere inseruiat et ne magis ad luxuriā q; ad nature refectiōnē edendo et bibēdo studeat. **S**ecūsdus gradus est etiā a quibusdā licitis abstinerē ut a carnibz et vino et ceteris delectabilibz et frequēcius ieiunare. si

cut tenori religiosi et penitentes facere solent. **T**ercius gradus est sic tomuisse gulam et sic docuisse palatū ut soluz sit p̄tentus. que extreme sufficiant necessitati. in q̄litate cibi et potus ut quo simplicior victus. eo magis diligat et si aliqñ delicata sumere oporteat. non delectatōez in eis sed solam necessariam refectōz requirat fm dictū. **A**po. carnis curam ne feceritis in desiderijs. **P**otest etiā esse alia distinctio de pfectibz abstinentie et sobrietatis. **S** **P**rimus vicz gradus est paciēter cadere cū nō pōt haberi cibus vel potus delectabilis. et nō cōtristari qñ nō habentur desiderata interdum. sicut qui dam cū qñq; nō hñt in mensa qd desiderant p̄tristat̄. dedignat̄. murmurat̄. vrecūdiam abiciunt nec cogitat̄ professionē suam et q; aliqñ diuites seculi non habent omnū copīā que cupiūt quanto magis religiosi et monachi. q; pauperes esse decreuerūt. **S**ecundus gradus abstinentie est velle abstinere pro deo etiam ab illis que haberi possunt amore sobrietatis ac paupertatis et boni exempli. **T**ercius gradus abstinentie est posse sine difficultate abstinere ab habitis delectatōibz vel tantū inde sumere puram necessitatē et hoc non amore delectatōis s; recreatōis et quamuis quo ad paupertatem maior virtus sit non habere qd cupias tamē quo ad fortitudinē abstinentie maior est appetitum retrahere ab vsu vel delectatōe presentis voluptatis. q; absentem non desiderare. cauius tamen et securius est fugere corporales delectaciones. quia sepe victi sunt i certamine qui nimis vluerunt esse securi. et qui ex presumptione sibi victoriā spoposuerunt victi et p̄fusi didicerunt q; stultū est se committere periculis p̄reliorū vbi pōt oportune vitari. facilius enī

in litore nō submergeris q̄ i gurgite
aquar. **N**otandū etiā diligē
ter circa esum carnū. nam vti caribz
et vino potest fieri absq̄ peccato de se
tamen est actus impfctōis. fit i q̄ absq̄
q̄ peccato. vñ dicit beatus aug. Qui
cupiūt domino absq̄ impedimēto ser
uire. piugia nō appetāt. a carnibz et vi
no abstineant. quātum corpis valitu
do p̄mittit. **N**ō q̄ peccatū sit aut pius
gem habere aut carnem et vinū p̄cipere.
Ite Aug. De se tñ est actus impfec
tōis. vñ et bea. **H**eronymus Concedū
tur quidem nuptie carnū vsus et vinū
sed hōz abstinētia cōsilio p̄fectōri sua
detur. **H**ec iheronim? Patet ergo q̄
abstinere a carnibus alijsq̄ delicatis
actum esse consonū p̄fectōi et contra
his vti impfctōz quādam importat
quantum de sui generis natura est m̄
si ad p̄fectōz reducatur p̄ circūstanti
am superadditam. **E**t hoc fie
ri p̄t tripliciter **P**rimo requirit neces
sitas sustentatōis. **P**roprie p̄pter egri
tudinē vel debilitatē q̄ etiā cōcedit
regula sancti Benedicti vbi admittit
q̄ infirmī et omīno debiles possunt car
nibz vti p̄ recuperatōe virium. **S**ecū
do cū sit p̄ caritatē cōdescensuā sicut
faciunt boni p̄lati. qui huiusmodi ci
bo nō p̄pter se sed p̄pter alios vtūtur.
et hoc sobrie faciunt et cum timore dei.
Tercio cuz aliquis abstinet a cibo car
nium vel p̄pōit abstinere. et tamē tē
pore et loco cū occurrerit causa rationa
bilis vitz cum veniunt hospites reue
rendi vel cū est p̄stitutus in alieno mo
nasterio causa visitandi vti huiusmo
di cibarijs sobrie. et hoc de licentia su
perioruz. qui in talibz dispensare pos
sunt non impedit p̄fectōz. qz deus in
tuetur bonum p̄positum et bonam vo
luntatem hominū vbi tamen sub intel
ligendum est de illis p̄latis vel subdi

tis. qui possunt licite talibz vti vel dā
re licentiam alijs talibz vtendi. vt sūt
moderno tpe abbates Cisterciē. qui
habent ex indulto dñi pape Benedic
ti. qui in talibz cū eisdem dispensant
q̄ possunt in domo sua talibz vti et ali
os huiusmodi alimento recreare.
X **E**x p̄dictis ergo elucefcit q̄ tam
abstinentia a carnibz et vino q̄ bis vti
potest quis perfecte vel impfecte. sed
vñ scz abstinentia fit p̄fecte ex p̄prio
genere. **A**lter dō ratione circumstā
cie adiuncte. vt p̄missum est. cum ex se
tamen magis declinet ad impfctōnē
Hec tamen nō ideo dicunt q̄ cibo in
culpa sit. cum dicat. **A**postolus. **E**scā
vos nō cōmēdat deo. **G**lo. sumptū vel
non sumpta. **E**t beatus Augustin? de
doctrina cristiana sic ait. **Q**uid locis
et tpe et personis conueniat diligenter
attendendum est ne temere flagicia re
prehendamus fieri em̄ potest vt sine a
liquo vicio cupiditatis vel voracitatis
preciosissimo cibo sapiens vtatur infi
piens vilissime gule flamma in vilissi
mum ardeat et famus quisq̄ poterit
more domini pisce vesci q̄ lēticia mo
re Esau. aut ordeo more iumentorum
Hec Augustinus. **S**ciendum ve
ro est q̄ sunt nōnulli in sc̄tā religioe
qui ab esu carnium abstinēt. qui tamē
huiusmodi cibo licite vti possēt quāto
offertur eis a superioribz suis vt p̄mis
sum est sed p̄pter magis meritum se a
tali alimento continent. **E**t sunt non
nulli qui cuz offertur eis talis esus car
nium per suos p̄latos vtunt talibus
simplici intērdōe. vitz vt possint ex hoc
recreari et p̄sequēter melius deo serui
re. sed diligentiam magnā adhibere
debent tam abstinētes q̄ huiusmodi
cibo vtentes. vt sine scandalo hoc fiat
videlicz. vt abstinētes non iudicent
māducantes. quasi hoc faciant p̄pter

aliquam lasciviam et gulositatem. et manducantes non spernant eos. qui a talibus abstinent quasi hoc agant propter vanam gloriam vel laudem humanam. Unde paulus ad Romanos. Is qui manducatur non manducatum non spernat. et qui non manducatur manducatum non iudicet. Unde cum omni studeo abstinentes invidiare debent hoc quod faciunt ad laudem dei. et propter salutem animarum suarum sagaciter circa hoc humilitatem et patientiam habeant. ne meritum suum perdant. quia non nisi aliqui propter huiusmodi abstinentiam in quadam elatione extollunt. arbitantes se ceteris esse meliores et ideo decipiuntur. et in futuro premio privantur. Saepe etiam aliqui propter abstinentiam vel alias virtutes quas exhibent a proximis infirmioribus despiciuntur ac etiam iudicantur asserentes eos talia agere propter vanam gloriam vel possint per hoc prelatum et alijs placere. Si vero propter talia conicia ipsi abstinentes rapiuntur ad impatientiam et scandalum faciunt alijs iniuriam suam pro verba impatientie vindicando meritum suum perdunt. quia vis bona intentione prius abstinerunt. quia per turbulenciam meritis ac impatientiam proximi caritatem in se vulnerant et persequens alios per hoc scandalizant et ideo peccant. Unde veraciter abstinentes debent summam diligentiam adhibere ut in hac virtute et in alijs si quas habent virtutibus se non elevent sed veram cordis humilitatem habeant et si propter huiusmodi abstinentiam vel quascumque alias virtutes per infirmiores proximis despiciantur seu iniuste iudicantur aut etiam propter erite appellentur. Tales iniurias sibi illatas clipeo patientie opponant. ne per vicium impatientie meritum suum perdant. Quid enim poterit nobis obesse si omnes derogent. cum conscientia nos defendat. Vel quid prodest nobis. si omnes lau-

dent quam conscientia propria nos accusat. De hoc dicit beatus Gregorius. **A** In omni quod de nobis dicitur spiritus taciti ad mentem recurrere debemus interiores testes et iudicem querere. Quid enim prodest si omnes laudent. cum conscientia accuset. et quid poterit obesse si omnes nobis derogent et sola nos conscientia defendat. Iuxta Gregorium. Unde vere abstinentes et religiosi contra hominum iniurias patientiam habeant. ut eis ex hoc maius meritum crescat ac a domino pro virtute patientie copiosius premium in futuro percipiant. Illi vero qui videntur esu carum debent tali cibo vix sobrie. et cum timore dei. et alios qui a talibus abstinent non spernere. vel iudicare vel iniuste obicere nec propter abstinentiam. et alias virtutes contra proximum aliquam invidiam spirituales habere sed potius progaudere de spiritu ali profectu fratrum suorum et bonum quod in se non habent debent in alijs diligere quia qui diligit bonum proximi princeps efficitur huius boni. et virtutis quod habet proximus. Et quod in se non habet per propriam virtutem. habebit tamen per fraternam caritatem. Unde de hoc per quemdam doctorem sic dicitur. Qui bonum quod in se non habet in altero diligit de non suo suum facit. Ecce quod fructuosum est diligere bona et virtutes proximorum ideo debet unusquisque alteri favere in domo spiritualibus sicut sibi ut bonum quod per se habere non valet per caritatem fraternam possideat. **B** Notandum etiam de esu carum quod quilibet monachus ordine Cisterciensis. professus abstinere debet a tali cibo nisi offerat ei a suo prelato qui potest propter suum indultum apostolicum in talibus dispensare vel necessitas infirmitatis aut alia rationabilis causa ut premissum est hoc exegerit. Si vero propter lasciviam seu corporalem delectationem sine omni

necessitate huiusmodi esus requiratur. ac mens superioris propter hoc plusquam oportet sollicitetur. etiam si cum licentia populari talis esus sumatur. peccat tamen manducans. qui contra preceptum regule sancte facit tali cibo sine necessitate excedo. **S**ciendum etiam quod magna discretio est habenda in sumendo alimento nam si parsimonia vel abstinentie metas exceditur suas. in superfluitate cibi vel potus declinat in vicium gulae. si nimis modicum admittat de necessario alimento vicium indiscretiois incurrit. per quas vires corporis destruat. vigorem mentis extinguat. naturam debilitat. et bona que promereri potuit negligat vel vitia citius perimat. vel sensum perdat vel si vires recuperari debent tanta postmodum studeat cura corpus reficere. commotis et fomentis. quanta prius indiscrete eadem subtraxerant ei. ergo in omnibus discretio est habenda. vnde beatus **Fulgencius**. Ieiunium sic adhibenda est temperies ut corpus nostrum nec saturitas excitet nec inedia immoderata debilitet. et facit ut inaniter ieiunemus debilitas ne ieiunare possimus. **U**n in refectioe nostra non voluptas expleatur sed infirmitas sustentetur. hec **Fulgencius**. **E**t quod humanum corpus sine alimentis subsistere non potest ideo tales ac tantas sumamus escas. quibus nec corpus oneremus. nec libertas animi pergraueretur. nihil enim obruit mentem sicurventer plenus et estuans. vnde beatus **Ieronimus**. Absque gustu impossibile est humanum posse corpus subsistere sed adesse debet ratio ut tales et rationes sumamus escas quibus nec corpus oneremus nec libertas animi pergraueretur modicus ac temperatus esus et carnis et animi utilis est. **U**nde ieiunia sint moderata. ne nimia debilitent stomachum. et maiorem refectioem pascencia erum

pant in crudelitatem: que parens est libidinum etiam ex vilissimis cibis vitanda est facietas. nihil enim ita obruit animum ut plenus venter et estuans. hec **Ieronimus**. **D**icit et de sobrietate beatus **Basilius** sic. Naturale est cibi refectioem. quam quidem corpus humanum semper desinit idcirco repleri indiget cibi ac reformari si quid ergo illud est quod potest brevius vel facilius hanc implere necessitatem corporis. id potius in cibis eligendum est. **O**portet omnino illis uti cibis. qui et facilius et vilius comparantur ut non occasione inveniuntur preciosa queque ac difficiliora fetari. dum suavitatem condimentorum viles natura cibos in summum et delicatum saporem conamur extollere. **I**te etiam manducat et bibit in gloria dei si in memoria habeat deum a quo pascitur et gratias ei agere et non securum manducare sed quasi operarius dei ab ipso refici ob hoc. ut ad laborem et expletionem sufficiat mandatorum. hec **Basilius**. **U**nde corpus castigandum est per abstinentiam cum discretione et non contemendum. quia ut dicit beatus **Ieronimus** Abstinentia nulla virtus est si tantum quisque corpus non edomat quantum valet aut valde inordinata est si arte vit plusquam valet. hec **Ieronimus**. **E**t ideo prout dicit beatus **Bernardus**. Temperantia non est in solis superfluis refectio sed et in admittendis necessariis. **D**ebet ergo unusquisque prout vires corporis sibi suppetunt tantum de cibo sumere ut nec ventres ieiuniorum ariditate constingat nec escarum mimietate distentat. **D**e quo **Moyses** abbas in sua secunda collatione sic ait. **G**eneralis sic habet continentie modus est. ut secundum capacitatem virium vel etatis vel corporis tantum sustentatio carnis non quantum de

teritū, saturitatis exposcit. i. vtraq; enī
 parte maximū sustinebit detrimentū
 quisquis inequalitatem tenēs. nunc
 vntem ieiuniorum ariditatem con-
 stringit nunc escap nimitate distēdit
 vtrē emē mens cibi inanitate lassata per-
 dit orōis vigorem. dū carnis lassitū
 dine nimia pregrauata dormitare cō-
 pellit. ita rursum nimitate voracitatis
 oppressa minuere. emittere ad deū p-
 ces puras leuesq; n̄ poterit. Et nec
 castimoie qdē ipsi puritate valebit ī
 disrupta iugitari suare dū ei eē dieb?
 illis quib; carnē acriori videtur conti-
 nencia castigare. p̄terita cibi materia
 quamuis ad presens defecto sit corpo-
 re. ignem carnalis concupiscētie submi-
 nistrat. **Dec moyses abbas** **E**
Notandū etiā qd sunt nōnulli qui iei-
 unium facilliter tolerant. alij vero molē-
 ste ferunt sed tamen ī abstinentia vter-
 q; nō dispar meritum foris et foris
 quis forcia pagit et debilis qui mīma
 que agere preualet nō obmittit vñ de-
 bilis potest tantum mereri minus ab-
 stinendo sic foris multū ieiunādo qz
 vires corpis et bonam voluntatem ho-
 minis p̄sarat ipse deus. **Uñ vnusquisq;**
 consideret vires suas. et put viderit
 se posse p̄ abstinentiā discretas corp?
 suū castiget. **Uñ petrus damiani.** Nō
 nulli nempe p̄ totā ebdomadā ieiunā-
 do facile transeunt. quidā vō bidui et
 ciam ieiunium molestissime ferunt. sed
 in his exhibendis nō dispar meritum
 vterq; foris et robustus videlicet. qui
 forcia pagit et debilis qui ea queq; pre-
 ualet. minima non derelinquit. **Qua**
 p̄pter difficile est diffinitiuas p̄munē-
 q; regulam sup ieiunij cōstituerē. ne
 cogere videamur. vñ forciōres a sua p-
 feccioe languescere vel debiles virib;
 suis maiora temptare. **Uires q; suas**
vnusquisq; p̄siderans nō semetipsum

inaniter fallat nec simulata debilitate
 decipiat sed put sibi viderit posse sub
 sobrietatis legib; et abstinentie se rigo-
 re p̄stringat. **Uñ petrus damiani.** **Uñ**
 de mensura etendi difficile est dare re-
 gulam certam nisi vtr inter duo ista me-
 dium studeat vnusquisq; tenere ne ita
 parum sumat vtr virib; deficiat et labo-
 re frangat et ne ita multū vtr post cibū
 nō possit orare vel legere vñ agilis esse
 ad op̄a virtutū. **Inter ista p̄ria expe-**
riencia melior est magistra et sic patet
de virtute sobrietatis. **Filius**

Postq; informatus sum de virtu-
 te sobrietatis nunc q̄ virtus istā
 sequatur de hoc cupio edoceri.

Capitulum. XI **Pater**

Sire debes qd
 de sobrietate generat virtus
 castitatis. nam castitas sobrietatis ē
 filia et nutritur ab ea **Sicut ecōrtario**
 luxuria a ventris ingluvie. **Uñde pro**
 generali regula ab omnibus spiritua-
 libus viris hactenus obseruatum est.
 qd q̄ castus esse d̄siderat studeat sobri-
 etati inherere. qz sine ea non diu casti-
 tas est secuta. nam cum p̄ficiēte p̄fi-
 cit et cū deficiēte deficit. **Quid autem**
 sit castitas scribit beatus **Augu.** ita dī-
 cens. **Castitas est virtus.** sub iugo ra-
 cionis īpetum libidinis rethenās. **Ca-**
stitas etiā est virtus nobilissima. qz o-
 riginē h̄z de celo. h̄c emē sancti ange-
 li ab ip̄o d̄no oīm virtutū ab ip̄o fon-
 tali p̄cipio primitus didicerūt et ī de-
 clinabiliter seruauerūt. **H̄c vñ et sū-**
mus mḡ cristus d̄ns nobis de celesti
scola ad terras publice docēdo attulit
 et mat̄e suā gloriosā virginē mariā
 perfectam et primam post se huius di-
 scipline magistras in ecclesia carholi-
 ca v̄ginalis mūditiē ceteris mirādā et
 imitandā p̄fecit. **Uñ castitatis mūdi**